

УДК 631.52:633.63

ПОТЕНЦІАЛ ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДЕМОНСТРАЦІЙНОГО ДОСЛІДУ НА БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ ДСВ ІБКІЦБ)

**ЧЕМЕРИС Л.М.,
ЗМІЄВСЬКИЙ В.М.,
ОСТАПОВИЧ Є. М.,**

*Білоцерківська дослідно-селекційна
станція НААН України*

Вступ. Цукрові буряки – надзвичайно важлива технічна культура. Перш за все, це єдина сировина в нашій країні для виробництва дуже цінного продукту харчування – цукру, вкрай необхідного для підтримання життєдіяльності людського організму, стійкості його до захворювань, відновлення працездатності в разі фізичної втоми [1].

При переробці буряків одержують цінні кормові продукти: жом і патоку. Остання знаходить широке застосування в харчовій промисловості та інших галузях народного господарства. Значну кормову цінність має гичка цукрових буряків. Побічні продукти вирощування врожайністю 35 т/га за сумарною продуктивністю прирівнюються до збору кормових одиниць з гектара сіяних кормових культур[2].

Останніми роками з різних причин площі посіву цукрових буряків значно зменшилися. І тому великого значення набуває впровадження у виробництво високопродуктивних гібридів.

Для того, щоб отримати врожай цукрових буряків на рівні 20т/га сорт, гібрид і, навіть, якість насіння, якщо вона відповідає хоча б мінімальним вимогам стандарту, не має суттєвого значення, бо потенціал продуктивності цукрових буряків в декілька разів вищий.

Якість посівного матеріалу для цукрових буряків дуже актуальна, оскільки густота насадження рослин формується практично під час сівби. Але разом з якістю насіння слід зважати і на якість самого гібриду, адже це також дуже важливий фактор для отримання високого врожаю коренеплодів цукрових буряків.

Методика досліджень. Останні декілька років для вивчення потенціалу продуктивності вітчизняних гібридів на Білоцерківській дослідно-селекційній станції проводяться дослідження в демонстраційному досліді. Щороку на окремо відведеній ділянці

висівалися різні культури, сорти та гібриди яких були створені в системі ІБКІЦБ, серед них і цукрові буряки. На цих посівах застосовувалась інтенсивна технологія вирощування та збирання цукрових буряків з використанням наявних технічних засобів.

У 2009 р. висівалися 10 гібридів, площа посіву кожного з них складала 0,06 га, насіння було оброблене комплексом захистно-стимулюючих речовин, при підготовці ґрунту використовували «Європах», сівбу виконали при

допомозі сівалки «Мультикорн», ці ж агрегати застосовувалися і в наступні роки досліджень (таблиця 1).

З даних таблиці 1 видно, що всі гібриди мають добрий вихід цукру, найкращі показники у «Олександрії», «Ворсклі» та «Хоролу».

В 2010 р. висівали 13 гібридів цукрових буряків, рік був досить сухим і опадів випало мало, але їх рівномірність дозволила отримати наступні результати (таблиця 2).

Аналізуючи дані таблиці 2, можна

Таблиця 1.

Продуктивність коренеплодів цукрових буряків у демонстраційному досліді, БЦДСС, 2009р.

Гібрид	Урожайність коренеплодів, т/га	Цукристість, %	Збір цукру, т/га
Анічка	48,6	17,6	8,6
Константа	48,0	16,9	8,1
Ольжич	44,0	17,0	7,5
Етюд	48,1	16,1	7,7
Максим	47,2	17,8	8,4
Ворскла	52,3	17,4	9,1
Ризольд	47,1	18,1	8,5
Хорол	49,0	19,6	9,6
Олександрія	51,7	19,7	10,2
Ялтушківський ЧС-72	46,7	18,5	8,7
Середнє	48,3	17,9	8,7

Таблиця 2.

Продуктивність коренеплодів цукрових буряків у демонстраційному досліді, БЦДСС, 2010р.

Гібрид	Урожайність коренеплодів, т/га	Цукристість, %	Збір цукру, т/га
Анічка	58,0	17,9	10,4
Константа	57,4	17,8	10,2
Ольжич	57,1	17,5	10,0
Етюд	56,7	17,2	9,8
БЦ однонас. 45	54,3	17,9	9,7
Максим	55,7	16,7	9,3
Ромул	55,2	17,9	9,7
Ризольд	48,0	17,8	8,5
Шевченківський	55,9	17,3	9,7
Олександрія	58,4	18,7	10,9
БЦЧС-57	53,0	18,5	9,8
Кварта	73,3	15,3	11,2
Злука	63,0	15,3	9,6
Середнє	57,4	17,4	9,9

зробити висновок, що всі гібриди і сорт БЦ однонасінний 45 мають дуже добрі показники, а гібриди «Анічка», «Константа», «Ольжич», «Олександрія» і, особливо, «Кварта», у яких збір цукру більше 10 т/га.

У 2011 р. висівали 15 гібридів, в цілому рік був сприятливий для вирощування цукрових буряків, але занадто велика кількість опадів негативно вплинула на динаміку накопичення цукру в коренеплодах. Лише з другої декади серпня цей процес набув звичних показників, але цукристість все ж нижча, ніж у попередні роки. Отримані наступні результати (таблиця 3).

Дані таблиці 3 вказують на те, що за рахунок високої урожайності всі досліджувані номери компенсували

порівняно низьку цукристість і вихід цукру ще вищий, ніж у попередні роки. Особливо слід відзначити гібриди БЦЧС-57 і «Константа».

Висновки. До недавнього часу для посіву цукрових буряків на території України використовували, головним чином, насіння вітчизняних гібридів. Останніми роками на ринку з'явилися гібриди зарубіжної селекції, якими вже засівається значна посівна площа.

У багатьох виробників цукрової сировини уже навіть утвердилася думка, що вітчизняні гібриди не можуть конкурувати з зарубіжними, нібито останні мають більший потенціал продуктивності та вищі, якісні показники. Наші дослідження, і ця думка підтримується фахівцями Інституту біоенер-

гетичних культур і цукрових буряків та інших дослідницьких установ, вказують на інше: вітчизняні гібриди за продуктивністю та цукристістю мало в чому поступаються зарубіжним. До того ж вони адаптовані до ґрунтово-кліматичних умов України і значно менше вражаються хворобами під час вегетації, особливо гнилями коренеплодів. Також з появою зарубіжних гібридів виникла загроза ураження цукрових буряків небезпечними хворобами – ризоманією та альтернаріозом.

Усе насіння, яке висівалося в демонстраційних посівах, отримане безпосередньо від авторів-виробників, які несуть відповідальність за його якість.

З цього можна зробити висновок, що лише при жорсткому контролі, піклуючись про свій престиж, можливо забезпечити товаровиробників високоякісним насінням вітчизняних гібридів цукрових буряків.

А якщо порівнювати продуктивність українських та зарубіжних гібридів, то слід відмітити, що в ці ж роки, коли проводилися наші дослідження на виробничих полях Білоцерківської дослідно-селекційної станції, частина площ засівалася іноземними гібридами і показники у них майже не перевищували гібрид «Олександрія», що переконує в правильності наших слів (таблиця 4).

Аналізуючи дані таблиці 4, можна в черговий раз підсумувати, що наші висновки вірні і вітчизняні гібриди, маючи достатній потенціал, спроможні конкурувати з іноземними, забезпечити цукросировиною не лише Україну. При правильно організованій селекції та насінництві, відповідальності всіх суб'єктів господарської діяльності необхідним вимогам, можливо відродити потужну галузь буряківництва.

Таблиця 3.

Продуктивність коренеплодів цукрових буряків у демонстраційному досліді, БЦДСС, 2011р.

Гбрид	Урожайність коренеплодів, т/га	Цукристість, %	Збір цукру, т/га
Анічка	58,2	15,2	8,8
Константа	73,8	15,2	11,2
Ольжич	65,5	15,2	10,0
БЦ однонас. 45	67,2	15,7	10,5
Булава	56,6	15,0	8,5
Ворскла	62,2	15,9	9,9
Шевченківський	52,9	15,1	8,0
Хорол	56,6	15,5	8,8
Ромул	49,9	16,2	8,1
Рамзес	56,0	16,3	9,1
ІВП ЧС-84	49,9	15,5	7,7
Олександрія	69,3	15,6	10,8
БЦЧС-57	76,8	15,7	12,1
Злука	62,9	15,8	9,9
Уладівський одонас. 35	47,2	15,0	7,1
Середнє	60,3	15,5	8,8

Таблиця 4.

Маса коренеплодів і цукристість цукрових буряків у виробничому посіві, БЦДСС (в середньому по гібриду).

Гбрид	Маса коренеплоду, г	Цукристість, %	Густота насадження рослин, тис.шт./га
2010 р.			
Тібор	635	16,0	87
Олександрія	538	16,5	98
2011 р.			
Портланд	804	16,8	106
Орікс	775	14,9	100
Олександрія	822	16,1	98

Бібліографія

1. Цукрові буряки. Насіння та системи насінництва в Україні. За редакцією М.В.Роїка – Київ. – ТОВ «Литеран», – 2003 – 41с.
2. Буряківництво. Підручник / За редакцією І.Д.Примака – Київ, Колоб'іг. 2009 – 464с.

Анотація

Розглянуто результати вирощування цукрових буряків в демонстраційному досліді на Білоцерківській ДСС.

Анотация

Рассмотрены результаты многолетних опытов в демонстрационном посеве по изучению потенциала продуктивности отечественных гибридов сахарной свеклы.

Annotation

The paper studies the results of grow of sugar beet in demonstration study on Bila Tserkva RBS.